

Ajoterveyden arviointi koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa

Minna Aaltonen

lastentautien erikoislääkäri, LT, avopediatrian vastuulääkäri,

Tyks Lasten ja nuorten klinikka,

Varsinais-Suomen hyvinvointialue

25.4.2024

Sidonnaisuudet (2 viim. vuotta)

- LT, lastentautien erikoislääkäri, avopediatrian lisäkoulutus
- Päätoimi - Erikoislääkäri, Lasten ja nuorten klinikka, TYKS
- Sivutoimi - yksityislääkäri, Mehiläinen
- Tutkimus ja kehitystyö - “VarPu” Varhainen Puuttuminen Koulupoissaoloihin monialaisesti”
- Koulutustoiminta - Toistuvia luentoja uniasioihin liittyen (kuntasektori, urheiluseurat ja -liitot)
- Turun Lääketiedepäivien järjestelytoimikunnan varapj (Turunmaan Duodecim ry)
- Toiminta terveydenhuollon ohjaukseen pyrkivissä hankkeissa
 - asiantuntijaryhmän jäsen, Nuorten uni- ja valvehäiriöt (THL)
 - ohjausryhmän jäsen, Sitouttava koulu yhteisötyö (Naantali/OKM)

TYKS Ajopoliklinikka

- liikennelääketieteen osaamiskeskus
- moniammatillista liikennelääkäreiden asiantuntija- ja konsultaatiopalvelua vaativissa ja kiistanalaisissa ajolupa-asioissa
- lääkärin läheteellä
- esim. ammattikuljettajat, aivovamman tai aivoverisuonisairauden sairastaneet, ajokortti-ikään tulevat pitkäaikaissairauksia sairastavat nuoret sekä päihde- ja mielenterveyskuntoutujat
- **Lääkärin ja hoitajan vastaanotto (sisältää laajat taustaselvittelyt)**

Neuropsykologiset testit

- sisältää mm. arviot
 - miten laaja-alaisesti toimii aivojen havaintokentän oikean ja vasemman laidan näköhavainnointi
 - miten nopeaan ja varmatoimiseen suoritukseen ihminen pystyy kiireluonteisessa reagoititehtävässä
- saadaan tietoa myös ajamisessa tarvittavan päätöksenteon nopeudesta ja joustavuudesta

Tietokoneavusteinen Vienna Drive Plus-testistö

- voidaan arvioida näön käyttöä näönvaraisen etsinnän, nopean havainnoinnin ja toiminnallisen havaintokentän vaakatason laajuuden arvioinnissa
- voidaan myös tutkia työskentelyn nopeutta aikapaineisissa, kiireluonteisissa, valintareagoinnin tehtävissä

Terveysperusteinen ajokoe

- turvallinen liikenteessä ajaminen perustuu ajokokemuksen myötä vakiintuneisiin toimintamalleihin, joita ovat esimerkiksi havaintomallit ja päätöksenteon mallit
- mallien toimivuutta voidaan suoraan havainnoida vain aidoissa liikennetilanteissa eli esimerkiksi ajokokeessa

Moniammatillinen asiantuntijaraati

- Varhassa kokoontuu 1-2x/kk
- edustus lähes jokaiselta erikoisalalta

Ajoterveys osana ammatinvalinnan terveydellisten rajoitteiden arviointia koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa / THL

- ▶ **Marja Huuskonen**, fysiatrian ja työterveyshuollon erikoislääkäri, liikennelääketieteen erityispätevyys
- ▶ **Anna Pitkänen**, lastenneurologian ja yleislääketieteen erikoislääkäri, nuorisolääketieteen erityispätevyys
- ▶ **Enni Mäkelä**, nuorisopsykiatrian erikoislääkäri
- ▶ **Minna Aaltonen**, lastentautien erikoislääkäri, avopediatrian lisäkoulutus

[Ajoterveys osana ammatinvalinnan terveydellisten rajoitteiden arviointia koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa - Duodecim \(terveysportti.fi\)](https://www.duodecim.fi/terveysportti)

- 8. luokan tarkastuksessa arvioidaan ajoterveyttä, myös osana ammatinvalintaa
- usein terveydelliset tekijät, jotka vaikuttavat ammatinvalintaan, vaikuttavat myös ajoterveyteen
- varhaislapsuudessa (=neuvolaiässä) todetut poikkeamat on syytä ottaa huomioon

- päihdekokeilut ja käyttö on tärkeä tunnistaa ajoterveyteen vaikuttavana asiana
 - päihteidenkäyttö on aina riskitekijä nuorten liikenneonnettomuuksien syntyyn

- Yksilöllinen nuoren kehityskaari on hyvä tuntea, koska kaikki eivät sovellu ammattiliikenteeseen kehityksellisistä syistä johtuen
- Itsenäinen liikkuminen liikenteessä mopon, traktorin tai henkilöauton kuljettajana on nuorelle tärkeää (R1-korttiluokka)
- Ajo-oikeuden voi saada 15-vuotiaasta eteenpäin
- 16-vuotiaana voi alkaa ammattikuljettajan koulutus
- 17-vuotiaana on mahdollista suorittaa R1-ajokortti
- Lainsäädännön mukaisesti R1 -ajokorttiluokan ajokorttilupa ei edellytä lääkärinlausuntoa, jos kuljettaja voi antaa omavakuutuksen terveydentilastaan

R2-ajokorttiluokka

- ajoneuvot, joiden paino ylittää 3500 kg
- tietyissä ammateissa vaaditaan tämän ajokorttiluokan terveysvaatimusten täyttymistä
 - **ajoterveys- ja ammatinvalinta-asia olisi hyvä arvioida jo perusopetuksen aikana, jotta jo aloitettuja ammattiopintoja ei tarvitsisi keskeyttää tai alaa vaihtaa**
 - opiskeluterveydenhuollon henkilökunta on nuoren tukena mietittäessä ammatinvalintaan liittyviä muutoksia
 - opintoja voidaan muokata tai muuttaa linjaa, jos R2-vaatimukset eivät täyty
 - **erityisesti logistiikkalinjan** oppilaiden tarkastaminen opintojen alussa tarvitaan, jotta ennen opintoja selviää, täytyvätkö R2-ajoterveysvaatimukset (samalla pitää arvioida myös R1 täyttyminen)

- Kaikilla vastaanottokäynneillä ajoterveyttä tulisi arvioida ja kysyä ajamisen/pyöräilyn sujumisesta, rikkeistä ja kolareista.
- **Nuoren ajokorttiarvioinnissa arvioidaan kypsyyttä ja valmiuksia toimia ajoneuvon kuljettajana**
 - ajokykyisyys kehittyy iän mukana, kuten moni muukin taito tai ominaisuus
 - yksilölliset erot ovat nuorilla suuret liikennekypsyyden suhteen, myös sukupuolten välillä
 - arvio ammattikuljettajan työhön soveltuvuudesta voi joskus 16-17-vuotiaalle olla liian aikaista (otettava aikalisä)
- **Kypsyys liikenteessä liikkumiseen korreloi hyvin normaalin arjen toimintakyvyn kanssa**
 - jos ei tunne kellon aikaa, ei osaa käyttää itsenäisesti rahaa tai huolehtia omasta siisteydestään, on todennäköistä, ettei myöskään itsenäinen mopolla tai autolla liikkuminen ole täysin turvallista
- **Taitojen oppimiseen tarvitaan lisäksi riittävää kognitiota**
 - esimerkiksi lievästi kehitysvammainen henkilö voi oppia henkilöautolla ajoa, mutta ajokognitio ei ole silloinkaan riittävä ammattikuljettajan työhön

Mistä ajokyky muodostuu?

- Ajokyky koostuu ajoterveydestä, ajotaidosta ja sen hetkisestä ajokunnosta
- **Lääkäri arvioi ajoterveyttä**, joka koostuu somaattisesta ja psyykkisestä terveydestä sekä ajokognitiosta (riittävä ajokognitio tarvitaan turvalliseen ajamiseen)
- **Ajokognitiota** ovat toiminnanohjaus, tarkkaavuuden ja vireystilan säätely (sis. impulssikontrollin), näkeminen ja näköhavaintojen prosessointi, näönvarainen hahmottaminen ja reagointikyky nopeisiin liikennetilanteisiin.
- Auton käsittelyssä tarvitaan lisäksi **riittäviä motorisia taitoja ja psyykkistä tasapainoa, keskittymiskykyä ja tunteiden hallintaa.**
- Ajokykyarviota voi tehdä jo ennen kuin ajokorttia ollaan hakemassa.
- Näön hahmotuksen ongelmat tulevat usein esille jo neuvola/kouluiässä ja niillä voi olla vaikutusta kaikkeen liikkumiseen liikennevirrassa sekä oppimiseen

- kouluterveydenhuollon lääkärin on informoitava selkeästi nuorta tarvittavasta lääkärinlausunnosta ja nuoren luvalla vanhempia, jos omavakuutusta ei voi antaa
- tämä tulisi myös kirjata potilasasiakirjoihin
- Huom! Ajoterveyden rajoituksen vaikutukset ammatinvalintaan ja jatko-opintoihin

Tutkintokohtaiset terveydentila- tai toimintakykyvaatimukset ammatillisessa koulutuksessa (SORA)

- ▶ Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 40 § mukaisesti opiskelijaksi hakijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle. **Opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä koulutukseen liittyviin käytännön tehtäviin oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä, jos lain ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) 81 §:ssä tarkoitettuihin tutkintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa.** Opetushallitus määrää 81 §:ssä tarkoitettuja tutkintoja ja osaamisaloja opiskelemaan otettavien terveydentilaa koskevista vaatimuksista.
- ▶ Koulutuksessa, työpaikoilla tai muussa oppimisympäristössä **edellytetään henkilöltä käytännön tehtävien aiheuttamaan kuormitukseen nähden riittävää fyysistä ja psyykkistä toimintakykyä.** Henkilön terveydentilan tai toimintakyvyn osalta tulee arvioida mahdollisten sairauksien aiheuttamat rajoitteet ja sairauksien yksilöllinen hoitotilanne.

Yhteenveto 8. luokan terveystarkastuksesta

Terveydentilasi vaikuttaa ammatinvalintaan ja ajokortin saamiseen. Terveystarkastuksessa on arvioitu niihin vaikuttavia terveydellisiä rajoitteitasi. Ilmoitat mahdolliset rajoitteet itse, kun haet ammatillisen koulutuksen opiskelupaikkaa tai ajokorttilupaa. Siksi sinun on tärkeää muistaa ne.

Säilytä tämä yhteenveto, jotta voit palata tietoihin silloin, kun asiat ovat sinulle ajankohtaisia. Huomioi, että nämä tiedot kertovat tämän hetken tilanteesta. Myöhemmät muutokset terveydentilassasi voivat vaikuttaa ammatinvalintaan ja ajoterveyteen.

Nimi _____

Jatko-opinnot ja ammatinvalinta

- Ei tällä hetkellä terveyteen liittyviä ammatinvalinnan rajoitteita.
- Jatko-opinnoissa ja ammatinvalinnassa huomioitavat asiat: _____

Näytä tämä yhteenveto oppilaanohjaajalle, jos koululääkäri on todennut sinulla ammatinvalintaan vaikuttavia rajoitteita ja olet hakemassa ammatilliseen koulutukseen.

Lisätietoja: Opintopolku.fi (Opetushallitus)
[Toissaerveenaa - ammatinvalinta, allergia, ihottuma ja astma](http://Toissaerveenaa-ammatinvalinta.allergia.ihottuma.ja.astma) (Työterveyslaitos, ttl.fi)

Ajoterveys

Silmien yhteisnäkö (kaukonäkö) ilman laseja _____ ja lasien kanssa _____.

- Ei tällä hetkellä ajoterveyttä heikentäviä tekijöitä.
- Ajoterveyteen vaikuttavat asiat: _____

Jos sinulla ei ole ajoterveyteen vaikuttavia sairauksia, täytät ajolupaa hakiessasi oman vakuutuksen terveystäsi. Näöntutkimuksen on oltava alle vuoden vanha, joten voit tarvita uuden tutkimuksen. Näöntutkimuksen voi tehdä terveydenhoitaja, lääkäri tai optikko. Jos sinulla on ajokykyyn vaikuttavia sairauksia, tarvitset lääkärinlausunnon ajokyvystä.

Lisätietoja: ajokortti-info.fi (Traficom)

Muita huomioita terveystäsi

Paino _____ kg Pituus _____ cm Verenpaine _____ / _____ mmHg

_____. _____ . _____ Lääkärin allekirjoitus: _____

- Laajassa terveystarkastuksessa 8. luokalla havainnot kirjataan oppilaalle annettavaan yhteenvetolomakkeeseen, jotta hän voi palata niihin myöhemmin ammatillisen koulutuksen opiskelupaikkaa tai ajokorttia hakiessa.
- Kyseessä ei ole todistus, vaan muistilappu sen hetkisistä havainnoista.
- Nuorison terveystodistusta ei enää kirjoiteta.

Yhteenveto 8. luokan terveystarkastuksesta

Terveydentilasi vaikuttaa ammatinvalintaan ja ajokortin saamiseen. Terveystarkastuksessa on arvioitu niihin vaikuttavia terveydellisiä rajoitteitasi. Ilmoitat mahdolliset rajoitteet itse, kun haet ammatillisen koulutuksen opiskelupaikkaa tai ajokorttilupaa. Siksi sinun on tärkeää muistaa ne.

Säilytä tämä yhteenveto, jotta voit palata tietoihin silloin, kun asiat ovat sinulle ajankohtaisia. Huomioi, että nämä tiedot kertovat tämän hetken tilanteesta. Myöhemmät muutokset terveydentilassasi voivat vaikuttaa ammatinvalintaan ja ajoterveyteen.

Nimi _____

Jatko-opinnot ja ammatinvalinta

- Ei tällä hetkellä terveyteen liittyviä ammatinvalinnan rajoitteita.
- Jatko-opinnoissa ja ammatinvalinnassa huomioitavat asiat: _____

Näytä tämä yhteenveto oppilaanohjaajalle, jos koululääkäri on todennut sinulla ammatinvalintaan vaikuttavia rajoitteita ja olet hakemassa ammatilliseen koulutukseen.

Lisätietoja: Opintopolku.fi (Opetushallitus)
[Töissä-terveenä – ammatinvalinta, allergia, ihottuma ja astma](http://Töissä-terveenä-ammatinvalinta.allergia.ihottuma.ja.astma) (Työterveyslaitos, ttl.fi)

Ajoterveys

Silmien yhteisnäkö (kaukonäkö) ilman laseja _____ ja lasien kanssa _____.

- Ei tällä hetkellä ajoterveyttä heikentäviä tekijöitä.
- Ajoterveyteen vaikuttavat asiat: _____
- _____
- _____

Jos sinulla ei ole ajoterveyteen vaikuttavia sairauksia, täytät ajolupaa hakiessasi oman vakuutuksen terveydestäsi. Näöntutkimuksen on oltava alle vuoden vanha, joten voit tarvita uuden tutkimuksen. Näöntutkimuksen voi tehdä terveydenhoitaja, lääkäri tai optikko. Jos sinulla on ajokykyyn vaikuttavia sairauksia, tarvitset lääkärinlausunnon ajokyvystä.

Lisätietoja: ajokortti-info.fi (Traficom)

Muita huomioita terveydestäsi

Paino _____ kg Pituus _____ cm Verenpaine _____ / _____ mmHg

_____ Lääkärin allekirjoitus: _____

Ajoterveyden osalta tulisi huomioida ja kirjata seuraavat asiat potilasasiakirjoihin

- **Aikaisempi kokemus liikenteessä:** polkupyöräily, sähköpotkulauta, muu ajokokemus, aikaisemmat liikennevahingot/onnettomuudet
- **Liikennelainsäätöjen tunteminen ja asenne niihin:** Ajaako viritettyä mopoa? Käyttääkö autossa matkustajana turvavyötä? Menisikö matkustajaksi, jos kuljettaja on päihtynyt? Ajaisiko itse päihtyneenä? Ajaisiko nopeusrajoitusten mukaisesti? *Perusliikennemerkkejä voi kysyä osana tarkastusta.*
- **Nuoren päihdekokeilut, aikaisemmat rikkeet ja koululintsaaminen** voivat olla osa normaalia nuoruutta, mutta ne voivat myös liittyä esimerkiksi mielenterveyden ongelmiin.
- **Riittävä nukkuminen ja vireys** arvioidaan.
- **Lihavuus** voi vaikuttaa myös ammattiuraan.
- **Motoriikan** suhteen arvioidaan, onko riittävä taito käyttää samanaikaisesti ylä- ja alaraajoja, miten toteuttaa pyynnöt ja onko toiminnanohjaus riittävä.
- **Psyykkisen voinnin** arvioinnissa vuorovaikutus ja omien asioiden kertominen haastattelussa on keskeistä.
- Selvitä nuoren oma kiinnostus ja motivaatio ajolupaa kohtaan

- Lääkärin tulee arvioida, tarvitaanko mahdollisesti helpotusta teoriakokeen aikarajaan (terveydellisten syiden vuoksi vapaamuotoinen lausunto)
 - **HUOM Lukivaikeus!** ”Ajokorttia suorittavan on esitettävä terveydenhuollon ammattihenkilön tai erityisopettajan laatima kirjallinen allekirjoitettu lausunto lukihäiriöstä.”
- **Nuoren ajokorttiarviota ei tule tehdä kiireessä.** Jos ei ole saatavissa aikaisempaa terveyshistoriaa, on syytä varata uusi aika, kun asiakirjat ovat käytettävissä. Pyydä tarvittaessa myös muiden opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten arvioita.
- Hankalissa tapauksissa voi konsultoida erikoissairaanhoidon Ajopoleja erityisesti, jos vaikuttaa siltä, että tarvitaan tarkempia ajokykyyn liittyviä tutkimuksia.

- Nuoren impulsiivisuus, käyttäytymisen pulmat ja laajat kehitykselliset häiriöt voivat vaatia jatkotutkimuksia ja seurantaan
 - hermoston kypsymistä tapahtuu 25 vuoteen asti ja nuoren kohdalla ajokorttiin liittyvä seuranta on suotavaa
 - Jos ei ole mahdollista laatia myönteistä ajokorttilausuntoa, kirjataan se F122 ja F203 lomakkeille. Näin myös viranomaiselle menee tieto siitä, että ajolupaa ei nyt voida myöntää.
 - Tarvittaessa nuoren ajoterveyttä voidaan arvioida uudelleen vielä ennen yläkoulun päättymistä.
- Mitä varhaisemmassa vaiheessa ajoterveyteen liittyvät asiat nostetaan esille, sitä helpompaa on myös vanhempien informointi
 - nuorelle ja vanhemmille voi olla tärkeää, että nuori saa ajokortin, mutta heidän voi itse olla vaikea arvioida nuoren ajokykyä realistisesti

Lääkärinlausunto ajokyvystä

F112

Lääkäri antaa asiakkaalle

1 Ajokortin hakemista ja uudistamista varten 2 Taksinkuljettajan ajolupaa varten 3 Laajennettu lääkärintarkastus

Lääkäri toimittaa poliisille

4 Ryhmä 2 ikätarkastus (50, 55, 60, 65) 5 Aikaistetun ajoterveystarkastuksen perusteella 6 Poliisin määräyksen perusteella

Henkilötiedot	
Sukunimi	
Etunimet	Henkilötunnus
Lähiosoite	Postinumero Postitoimipaikka

Johtopäätökset	Kuljettajan terveysvaatimukset		Ryhmä 1		Ryhmä 2 ja Taksinkuljettaja					
	Täyttää ajoterveysvaatimukset ilman rajoituksia		☐	Kyllä	☐	Ei	☐	Kyllä	☐	Ei
	Täyttää ajoterveysvaatimukset vain seuraavin rajoituksin		☐	Kyllä	☐	Ei	☐	Kyllä	☐	Ei
	Käytettävä silmälasia/piilolinssiä		☐	Kyllä	☐		☐	Kyllä	☐	
	Käytettävä alkolukkoa		☐	Kyllä	☐		☐	Kyllä	☐	
	Käytettävä kuulolaitetta		☐		☐		☐	Kyllä	☐	
	Johtopäätökset perustuvat laajennettuun ajoterveystarkastukseen		☐	Kyllä	☐	Ei	☐	Kyllä	☐	Ei
	Lisävaatimukset									
	☐ Ajonäyte (edellytykset ajoneuvon hallintalaitteiden käyttöön, lisälaitteiden tarve)									
	☐ Ajokoe (liikennesääntöjen hallinta ja ajokoe liikenteessä)									
Aikaistettu ajoterveystarkastus	Aikaistettu lääkärintarkastus 0,5 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ vuoden kuluessa									
	☐ Fysiatria	☐ Kirurgia	☐ Ortopedia ja traumatologia	☐ Silmätaudit						
	☐ Geriatria	☐ Korva-, nenä- ja kurkkutaudit	☐ Psykiatria	☐ Sisätaudit						
	☐ Kardiologia	☐ Neurokirurgia	☐ Päihdelääketiede	☐ Syöpätaudit						
	☐ Keuhkosairaudet	☐ Neurologia	☐ Reumatologia	☐ Yleislääkäri						

Aikaistettu ajoterveystarkastus	Aikaistettu lääkärintarkastus 0,5 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ vuoden kuluessa		
☐ Fysiatria	☐ Kirurgia	☐ Ortopedia ja traumatologia	☐ Silmätaudit
☐ Geriatria	☐ Korva-, nenä- ja kurkkutaudit	☐ Psykiatria	☐ Sisätaudit
☐ Kardiologia	☐ Neurokirurgia	☐ Päihdelääketiede	☐ Syöpätaudit
☐ Keuhkosairaudet	☐ Neurologia	☐ Reumatologia	☐ Yleislääkäri

Päiväys ja allekirjoitus	Edellä olevan vakuutan kunniani ja omantuntoni kautta	Lääkärin allekirjoitus
Paikka ja aika		
Yhteystiedot	Yksilöintunnus ja erikoisala	Nimenseleminen

Ilmoitus ajoterveydentilan muutoksesta poliisille (AKL 21 §)

F203

Lääkäri, sairaan- tai terveydenhoitaja lähettää tämän lomakkeen potilaan asuinpaikan poliisilaitokselle

Potilaan henkilötiedot	Sukunimi	Henkilötunnus
	Etunimet	
	Lähiosoite	
	Postinumero	
	Ajokorttiluokka	
Johtopäätökset Ei edellytä potilaan suostumusta	A. Potilas ei enää täytä ajokorttiluvalla asetettuja terveysvaatimuksia jatkuvan päihteiden käytön tai terveydentilan muun kuin tilapäisesti tapahtuneen heikentymisen takia (lääkäri ilmoittaa)	
	☐ Ei täytä terveysesellytyksiä ryhmän 1 eikä ryhmän 2 osalta. ☐ Ei täytä terveysesellytyksiä ryhmän 2 osalta, mutta täyttää ryhmän 1 osalta	
	B. Potilas ei enää täytä ajokorttiluvalla asetettuja terveysvaatimuksia jatkuvan päihteiden käytön takia (sairaan- tai terveydenhoitaja ilmoittaa)	
Johtopäätökset Ei edellytä potilaan suostumusta	A. Potilas ei enää täytä ajokorttiluvalla asetettuja terveysvaatimuksia jatkuvan päihteiden käytön takia (sairaan- tai terveydenhoitaja ilmoittaa)	
	☐ Ei täytä ajoterveysedellytyksiä jatkuvan päihteiden käytön takia	
	C. Ajo-oikeutta puoltava lääkärinlausunto tarvitaan seuraavalta erikoisalalta (vapasehtoinen lisätieto, aina täytettävä lisäksi kohta A tai kohta B)	
	☐ Fysiatria ☐ Kirurgia ☐ Ortopedia ja traumatologia ☐ Silmätaudit ☐ Geriatria ☐ Korva-, nenä- ja kurkkutaudit ☐ Psykiatria ☐ Sisätaudit ☐ Kardiologia ☐ Neurokirurgia ☐ Päihdelääketiede ☐ Syöpätaudit ☐ Keuhkosairaudet ☐ Neurologia ☐ Reumatologia ☐ Yleislääkäri	
Ilmoittaja	Ilmoittajan yhteystiedot	
	Paikka ja aika	

Esimerkki Ajopolilta

- ▶ Kohta 17 v täyttävä nuori, logistiikka-alan opiskelija
- ▶ Peruskoulun käynyt tuetusti laaja-alaisten oppimis- ja hahmotusvaikeuksien vuoksi, ADHD piirteitä
- ▶ 15-vuotiaana hakenut omavakuutuksella traktorikortin ja nyt haaveena yhdistelmäajoneuvon kuljettajan työ
- ▶ 9lk todistuksessa matematiikka 8, tuettu pienryhmä
- ▶ Hakulomakkeessa ei rastia kohdassa, että tarvitsee tuettua opetusta
- ▶ Opiskeluterveydenhuolto saa viestin erityisopettajalta, että ei ole riittävä hahmotuskyky turvalliseen henkilöauton ajamiseen, ei sovellu R2 kuljettajaksi

jatkuu

- ▶ Lähete Ajopolille jatkoarvioon
- ▶ Moniammatillinen tutkimus: hoitaja-neuropsykologi-lääkäri
 - ▶ Lisäksi arvioidaan ajonäkövaatimukset
- ▶ Vastaanotolla levoton, impulsiivisuutta
- ▶ Neuropsykologin testeissä ei täytä R2 ajokognitiovaatimuksia tarkkaamattomuuden ja hahmotuksen puutteen vuoksi
- ▶ R1 on raja-arvoinen
- ▶ ADHD-lääkitystä ei ole kokeiltu, diagnoosiepäily vahva
- ▶ 8lk tarkastuksessa ei tekstin mukaan otettu mitään kantaa tulevaa ammattihaaveeseen

jatkuu

- ▶ Käynyt koulua nyt 2 vuotta, tarvitsee lääkärinlausunnon voidakseen jatkaa opintoja tai siirtyä sisälogistiikan puolelle
- ▶ Ajopolilla pyydetään terveystieteiden ajokoe arvioimaan tilannetta
 - ▶ Ajokokeessa tulee ilmi ongelmia manuaalivaihteiden käytössä ja kaistalla pysymisessä
- ▶ Moniammatillinen raati päätyy tekemään kielteisen päätöksen tässä vaiheessa sekä R1 että R2, poliisi-ilmoitus laaditaan
- ▶ Diagnoosi vaatii lisäselvityksiä, R1 ei kuvaudu turvallisena (ADHD ei ainoa syy)
- ▶ Opinnot joudutaan pohtimaan uudestaan
- ▶ Toivottavaa olisi, että 8 lk. tarkastuksessa olisi jo havaittu sopimattomaksi (2 vuotta koulutusta väärällä alalla on väärin nuorelle ja koululle)

**Mitä tulee ottaa huomioon nuoren
ajoterveyden arvioissa?
- somaattiset sairaudet**

Diabetes ja ajokortti

- Diabetes ei estä ajokortin saamista, jos terveysvaatimukset muutoin täyttyvät.
- Diabeetikoiden ajoterveys arvioidaan tapauskohtaisesti.
- Diabeetikon pitää tietää verensokerin liiallisen laskun riskit liikenteessä ja hänen tulee ymmärtää verensokerin seurannan tärkeys.
- **On suositeltavaa, että diabetesta sairastavan nuoren ajoterveyteen ottaa kantaa hänen oma diabeteslääkäriensä**
- Diabetesliiton sivuilla hyvä ohjeistus potilaalle

Diabetes ja ammatinvalinta

- Insuliinihoitoista diabetesta sairastava henkilö ei saa toimia ammatissa, jossa vaarantaisi oman tai muiden ihmisten terveyden
 - liittyvät työtehtäviin, joissa hetkellinen tajunnan menetys voi aiheuttaa vaaratilanteen.
 - liittyvät joukkoliikenteeseen ja raskaaseen liikenteeseen tai ylipäänsä työtehtäviin, joissa ollaan vastuussa muiden ihmisten turvallisuudesta.
 - ilmailualalla (liikennelentäjä)
 - kuljetusalalla (muut kuin R1-ajokorttia vaativat tehtävät joukkoliikenteessä, laivatyössä ja merenkulku- ammateissa, raskas kuljetusliikenne, veturinkuljettaja)
 - turvallisuusalalla (poliisi, palo- ja pelastusalan tehtävät)
- Viranomaisten määrittämät rajoitukset koskevat yleensä myös sotilasammattajeja sekä ammattisukeltajan ja nosturinkuljettajan tehtäviä.

Näkökyvyn häiriöt ja silmäsairaudet

- Näköaisti on ykkösaisti liikenteessä
- Näköaistin tehokas toiminta koostuu monista osatoiminnoista:
 - tarpeeksi laaja **näkökenttä** (ei keskeisiä puutoksia)
 - tarpeeksi kirkas **kontrastinäkö**
 - kyky nähdä yksityiskohdat heikommassa tilanteissa eli esim. hämärässä, sateessa, sumussa, yöllä.
 - hyvä kontrastinäkö kuuluu R2-ajovaatimukseen
 - hämäränäköä tarvitaan näkemisen sopeutumisessa tultaessa valoisasta hämärään
 - riittävä **näöntarkkuus** kohteiden yksityiskohtien erottamiseen

- Näköaisti ja näköhavaintoon liittyvä tarkkaavaisuus ovat erottamattomassa yhteydessä toisiinsa
- R1-ajokorttiluokassa yhteisnäön tulee olla vähintään 0.5
- R2-ajokorttiluokassa:
 - yhteisnäön tulee olla vähintään 0.8 ja huonomman silmän näöntarkkuuden vähintään 0.1
 - **näkökenttä:** min 160° vaakasuoraan, min 70° erikseen oikealle ja vasemmalle, min 30° ylös ja alas, keskeinen 30° kenttä ilman puutoksia
 - **eikä kontrasti- tai hämäränäkö saa olla merkittävästi heikentynyt**
 - kaksoiskuvat ovat ehdoton este ajo-oikeuden säilyttämiselle
- Tarkemmat ohjeet löytyvät Traficomien sivuilta ([Ajoterveyden arviointiohjeet terveydenhuollon ammattilaisille | Traficom](#))

Ammattien näkövaatimukset perustuvat turvallisuusnäkökohtiin:

- ▶ Raideliikenne
- ▶ Ilmailu
- ▶ Merenkulku
- ▶ Maantieliikenne
- ▶ Puolustusvoimat
- ▶ Poliisivoimat
- ▶ Nosturinkuljettajat

- Puhelinasentajat
 - Sähköasentajat
 - Heikkovirtapuolen sähköasentajat
 - Metsurit
 - Mastotyö
 - Torninosturinkuljettajat
 - Panostajat
 - Ammattisukeltajat
 - Pelastajat
- } normaali värinäkö

Alentunut kuulo

- **R1 ei ole kuulovaatimuksia**
- **R2 ajoterveysvaatimukset täyttyvät, jos hakijan kuulo riittää tyydyttävästi kommunikointiin ja ympäristön havainnointiin.**
- **Ajokorttidirektiivin mukaan erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, miten heikentynyt kuulo voidaan korvata. Riittävä kuulokyky voidaankin saavuttaa myös kuulokojeella tai sisäkorvaistutteella.**

Verenkiertoelinten sairaudet

- I10 Verenpainetauti
- I47 - I49 Rytmi- ja johtumishäiriöt sekä tajunnanmenetykset (R55)
 - Äkillinen tajunnanmenetys (synkopee) poistaa kummankin ryhmän kuljettajien ajoedellytykset siihen asti, kunnes synkopeen syy on selvitetty ja oireet saatu hallintaan
 - Tyypillisen vasovagaalisen kollapsin jälkeen voidaan R1 ajo-oikeutta puoltaa ilman jatkotutkimuksia tai seurantaa

Mitä tulee ottaa huomioon nuoren ajoterveyden arviossa? - neurologiset sairaudet

**Kiitos avusta Anna Pitkänen, lastenneurologian ja
yleislääketieteen erikoislääkäri, nuorisolääketieteen
erityispätevyys**

Samanaikaissairastavuus on suurta

ADHD

- ▶ Käytöshäiriö 10-40 %
- ▶ Ahdistuneisuushäiriö 15-50 %
- ▶ Masennus 20-70 %
- ▶ Päihdehäiriö
- ▶ Unihäiriöt
- ▶ Kielelliset erityisvaikeudet ja motoriikan ongelmat 48%
- ▶ Autismikirjon häiriöt 12 %
- ▶ Tic oireet 20-30 %
- ▶ Kehitysvammaisuus

Autismikirjon häiriö

- ▶ Kehitysvamma 60-80 %
- ▶ ADHD tyypiset oireet 60 %
- ▶ Unihäiriöt 50-80%
- ▶ Syömisongelmat 90 %
- ▶ Epilepsia 10-20 %
- ▶ GER, ummetus 10-50 %
- ▶ Psykiatriset oireet 80 %

Kehityksellinen kielihäiriö

- ▶ Hieno- ja karkeamotoriikan kömpelyys 60-80 %
- ▶ Sosiaalisen vuorovaikutuksen ongelmat 20-30 %
- ▶ Tarkkaavuuden ongelmat 30 %
- ▶ Oppimisvaikeudet koulussa 60-80 %
- ▶ Lukemisen ja kirjoittamisen vaikeudet 60-80 %
- ▶ Tunne-elämän ja käyttäytymisen häiriöt 30-40 %

Kehitykselliset erityisvaikeudet

- ▶ Kehityksellinen kielihäiriö 5-7 %
- ▶ Motoriikan kehityshäiriö 5-6 %
- ▶ Oppimisvaikeudet 5-10 %
- ▶ Tarkkaavaisuushäiriö 5 %
- ▶ Autismikirjon häiriö 1-2 %
- ▶ Monimuotoinen kehityshäiriö 10-15 %
- ▶ Kehitysvamma 1-3 %

Oppimisvaikeudet (20%:lla)

- ▶ **Oppimisen erityisvaikeus = kapea-alainen neurokognitiivinen erityisvaikeus**
 - ▶ Lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeus (lukivaikeus 5 %), matemaattinen erityisvaikeus, näönvaraisen hahmottamisen ongelmat (F81)
 - ▶ Yleinen kognitiivinen kehitys normaalirajoissa
 - ▶ Pedagoginen tuki ensisijaista
- ▶ **Laaja-alainen oppimisvaikeus = monimuotoinen kehityshäiriö (F83)**
 - ▶ Erityisvaikeus kahdella tai useammalla kehityksen osa-alueella
 - ▶ Taidollinen kehitys etenee laaja-alaisesti ikätovereita huomattavasti hitaammin, usean oppimisen osa-alueen selkeä poikkeama ikäodotuksesta
 - ▶ Arjen toimintakyky ikätasoa heikompaa
 - ▶ Usein tutkimuksia erikoissairaanhoidossa, pedagoginen tehostettu tai erityinen tuki
 - ▶ Raja lievään kehitysvammaisuuteen voi joskus olla tulkinnanvarainen

Oppimisvaikeudet ja ajoterveys

- ▶ Huomioitava erityisesti ajokognition liittyvät erityisvaikeudet
 - ▶ Oma puheilmaisu ja kuullun ymmärtäminen, lukemaan ja kirjoittamaan oppiminen, luetun ymmärtäminen, matematiikan sanalliset tehtävät, vieraan kielen opettelu
 - ▶ oman toiminnan suunnittelu ja sopeuttaminen ympäristöön
- ▶ Osalla ei ole diagnoosia
- ▶ Tarvittaessa lisätutkimuksia
- ▶ Samanaikaissairastavuus

Kehitysvammaisuus

- ▶ ÄO jää alle 70 psykologin suorittamissa testeissä (”erittäin heikko taso”)
 - ▶ Adaptiiviset eli sosiaaliset, kielelliset ja omatoimisuustaidot eivät vastaa ikäodotusta
- ▶ Vamma on ilmennyt kehitysiässä (<18 v)
- ▶ Kehitysvammaisen on tavallista vaikeampi oppia uusia asioita, soveltaa aiemmin oppimaansa uusissa tilanteissa ja itsenäisesti hallita elämäänsä.

- ✓ Aina ehdoton este R2 ajokortille
- ✓ R1 ajoterveysvaatimukset täyttyvät, jos ei ole aiheuttanut merkittävää haittaa perusopetuksessa selviämiselle ja ajokognition osalta tärkeillä osa-alueilla ei ole merkittäviä puutteita

Epilepsia

- Hoidossa on tavoitteena kohtauksettomuus ilman merkittäviä haittavaikutuksia
- Lapsilla lääkehoidon kesto jatkuu yleensä vähintään 2 vuotta kohtauksettomanä
- Epilepsia on parantunut, jos on ollut 10 vuotta kohtaukseton ja viimeiset 5 vuotta ilman lääkitystä
- Leikki- ja kouluiässä alkavista epilepsioista noin 50% rajoittuu itsestään = paranee iän myötä (näihinkin liittyy lieviä oppimisvaikeuksia enemmän kuin ei-epilepsiaa sairastavilla)

- ✓ Hoitava neurologi arvioi R1 ajoterveysvaatimusten täyttymistä
- ✓ Aina ehdoton este R2 ajokortille
- ✓ Ennen R2 ajoterveysvaatimusten täyttymistä on oltava 10 vuotta oireeton ilman lääkelytooa
-> Huomioitava nuorilla myös parantumisen jälkeen!

Unettomuus

- Kyvyttömyys nukkua riittävästi
- Aiheuttaa keskittymisvaikeutta, muistivaikeutta, ärtyneisyyttä, tarkkaavuuden heikentymistä ja reaktionopeuden hidastumista
- Neuropsykiatriset häiriöt
- Joskus nuoret eivät ehdi tai halua nukkua riittävästi
- Narkolepsia, levottomat jalat, uniapnea

Toimintakyvyn perusteella arvioitava ajoterveysvaatimusten täyttymistä

Aivovammat

- Valtaosa lieviä, joista toivutaan yleensä oireettomiksi
- Ajokykyyn vaikuttaa aivovamman vaikeusaste, vammatyypin ja oireet
- Kognitiiviset, unen ja vireystilan häiriöt sekä tunne-elämän ja käyttäytymisen muutokset
- Pysyvän vamman haitan suuruus voi ilmetä vasta itsenäiseen elämään siirryttäessä

Ajoterveyden arviointi tapauskohtaisesti

- Erikoissairaanhoidon, neuropsykologin tutkimus

Mitä tulee ottaa huomioon nuoren ajoterveyden arviossa? - psyykkiset sairaudet

**Kiitos avusta Enni Mäkelä, nuorisopsykiatrian
erikoislääkäri**

Nuoruusikä ja psyykkiset kehitystehtävät

- Ikäkausi 12-13 -vuotiaasta 21-23 -vuotiaaksi
- Alkaa hormonitoiminnan käynnistymisen aiheuttamista murrosiän fyysistä muutoksista, joihin mieli joutuu sopeutumaan.
- Nuoruusikään liittyy muita kehitysvaiheita enemmän **vaatimuksia sietää muutosta, siihen liittyviä ristiriitoja, jännitteitä ja paineita.**
- **Psyykinen työ näkyy nuoren mielialan vaihteluna, mielipiteiden ja käytöksen ristiriitaisuutena, heilahteluna lapsuuden ja lähestyvän aikuisuuden, tarvitsevuuden ja omavaraisuuden, läheisyyden ja irtaantumisen välillä.**
- Kaverisuhteet ovat nuorelle tärkeä tuki itsenäistymisessä, mutta voivat myös vaikeuttaa itsenäisten päätösten tekoa -> **riskikäyttäytyminen.**
- Ammatinvalintaan ja ajokykyyn liittyvät pohdinnat liittyvät oleellisesti identiteetin muodostumiseen.

Psyykkisten häiriöiden esiintyvyys nuorisoikäisillä: 20-30%

- ▶ Unihäiriöt 20%
- ▶ Masennus 6%
- ▶ Ahdistuneisuushäiriöt 3-4%
- ▶ Syömishäiriöt 1%
- ▶ ADHD 3-7%
- ▶ Autismikirjon häiriö1%
- ▶ Nykimishäiriöt: ohimeneviä jopa 20%:lla, Touretten oireyhtymä 0.4-1.5%

Psyykkisten häiriöiden vaikutus toimintakykyyn

- **Lieväoireinen ahdistuneisuus- tai mielialahäiriö** ei välttämättä vaikuta nuoren toimintakykyyn kuten opiskelukykyyn ja sosiaalisiin suhteisiin lainkaan.
- **Keskivaikea-asteiset ja vaikeat psyykkiset häiriöt vaikuttavat aina** nuoren kykyyn opiskella, huolehtia itsestään ja sosiaalisiin suhteisiin.
- **Neuropsykiatristen häiriöiden** diagnoosi edellyttää, että oireilla on vaikutusta henkilön toimintakykyyn. Niiden aiheuttama haitta vaihtelee kuitenkin oireiden vaikeusasteen, henkilön iän ja ympäristön vaatimusten vaikutuksesta.
- Psyykkisten ja neuropsykiatristen oireiden vaikutusta nuoren ammatinvalintaan ja ajokykyyn tulee siis arvioida laaja-alaisesti.

1. Kehitykselliset neuropsykiatriset häiriöt

- Neurologisen toiminnan poikkeavuudesta johtuvia häiriöitä, jotka vaikuttavat käyttäytymiseen, toiminnanohjaukseen, oppimiseen ja tunteiden säätelyyn.
- Häiriöalttius on geneettinen, mutta oireiden vaikutusta toimintakykyyn muokkaavat sekä biologia että ympäristötekijät.
- Oireiden voimakkuus ja vaikutus toimintakykyyn vaihtelevat iän ja elämäntilanteen mukaan.
- Esim. ADHD, Autismikirjon häiriö ja Tourette
- **Neuropsykiatriset häiriöt saattavat vaikuttaa ajokykyyn, mutta eivät ole ehdoton este ajoluvalle ja ajokyvyn täyttymisen edellytyksiä täytyy arvioida tapauskohtaisesti.**
- Neuropsykiatristen häiriöiden kanssa samanaikaisesti esiintyy usein muita neurologisia, somaattisia tai psykiatrisia häiriöitä.
- Oirekuva ja sen vaikutus toiminta(ja ajo-)kykyyn on siis arvioitava laaja-alaisesti!

ADHD, ASD, TS ja ajokyky

▶ ADHD

- ▶ Riittääkö tarkkaavuuden säätely liikenteen havainnointiin ja asianmukaiseen reagointiin liikennetilanteissa?
 - ▶ Tarkkaamattomuus, hidas prosessointinopeus ja reagoititapa, impulsiivisuus ja aikaisemmat vaaratilanteet liikenteessä muodostavat riskin liikenteessä liikkumiseen.
 - ▶ ADHD-lääkitys tukee ajokykyä parantamalla tarkkaavuuden säätelyä ja vireystilaa sekä vähentämällä impulsiivisuutta.
 - ▶ ADHD:hen liittyy aivojen kypsymisen eteneminen noin 2-3 vuoden viiveellä ei-ADHD-nuoreen verrattuna. Toiminnanohjaus ja impulssikontrolli kehittyvät siis tavallista myöhemmin ja pidempään.
-
- ▶ **Autismikirjon häiriöön** liittyvä joustamattomuus voi muodostaa riskin turvalliselle liikkumiselle liikenteessä.
 - ▶ **Touretten oireyhtymään** liittyvät tic-oireet ja impulsiivisuus voivat muodostaa riskin turvalliselle liikkumiselle liikenteessä.

Nepsy-piirteet ja ammatinvalinta

- Logistiikka-alan opinnot: Täyttyvätkö ajokyvyn edellytykset?
- ADHD-nuorelle voi sopia paremmin työ, jossa on vaihtelevuutta ja mahdollisuus liikkua, kuin paikallaan oloa ja yksitoikkoista toistavuutta edellyttävä työ.
- Kannattaa hyödyntää mielenkiinnon kohteet!
- Autismikirjoon liittyy usein tarkkuus ja tunnollisuus, josta on hyötyä monessa työssä.
- Nykinäoireet usein vähenevät, kun keskittyy itselleen mielekkääseen asiaan.
- Yötyö:
 - ▶ Psykostimulantti-lääkitys otetaan aamulla ja vaikuttaa päivän ajan, eli lääkevastetta ei ole enää yöllä. Epäsäännöllinen vrk-rytmi voi vaikeuttaa lääkehoidon toteutumista.
 - ▶ Atomoksetiini- ja guanfasiini-lääkitys on pitkävaikutteinen, huomioi kuitenkin etenkin guanfasiinin väsyttävä vaikutus

2. Merkittävät tunnesäätelyvaikeudet ja masennus sekä ajokyky

- Laaja-alainen ja eri ympäristöissä esiintyvä vaikea-asteinen tunteiden säätelyn vaikeus, aggressiivisuus ja impulsiivisuus (esim. vaikeat käytöshäiriöt) muodostavat riskin turvalliselle liikkumiselle liikenteessä.
- **Akuutti itsetuhoisuus on este ajamiselle.**
- **Masentuneen potilaan kohdalla tulee mahdollisen itsetuhoisuuden lisäksi arvioida masennuksen ja usein siihen liittyvän väsymyksen vaikutus ajokykyyn.**
 - ajolupa voi myös tukea itsenäistä liikkumista ja siten auttaa masennuksesta toipumista

3. Psykoottiset häiriöt ja ajokyky

- **Akuutti psykoottinen oireilu** vaikuttaa henkilön keskittymiskykyyn sekä kykyyn arvioida ympäristöä ja omaa toimintaansa realistisesti ja on siksi **este ajamiselle**.
- Pitkäkestoisissa psykoottisissa sairauksissa ajamisen edellytyksiä arvioidaan tapauskohtaisesti yleensä erikoissairaanhoidossa.

4. Päihdehäiriöt ja ajokyky

- Ajoluvan edellytykset eivät täyty, jos henkilö ei kykene olemaan ajamatta päihtyneenä tai riippuvuus on muuten ilmeinen.
- Nuorten kohdalla on hyvä arvioida esiintyykö satunnaista tai jatkuvaa päihteiden käyttöä ja esiintyykö päihteiden käyttöä kaveripiirissä. Määrät ilmoitetaan yleensä alakanttiin.
- Paikallisen päihdepolun mukainen toimintamalli käyttöön ja mahdollisesti myöhemmin uusi arvio ajokyvystä
- Nuoren toive ajoluvasta sekä tavoite logistiikka-alan opinnoista voi myös tukea päihteettömyyteen.

Eli yhteenvetona

- jo 8. luokan tarkastuksessa tulee arvioida ajoterveyttä ja sitä kautta ammatinvalintaa
- usein terveydelliset tekijät, jotka vaikuttavat ammatinvalintaan, vaikuttavat myös ajoterveyteen
- jos nuorella on oma hoitava lääkäri, pyydä häneltä kannanotto
- neuropsykiatrisiin häiriöihin liittyy nuoruusiän kehityksen eteneminen viiveellä ja myös ahdistus- ja mielialaoireiden yhteydessä nuoruusiän kehitys jumiutuu/viivästyy
 - Näin ollen, jos 15-vuotiaalla on paljon psyykkisiä oireita, ei hänen koko potentiaalinsa ole käytössä eikä sen hetkisen toimintakyvyn perusteella voi täysin tietää mihin nuori kykenee esim. parin vuoden päästä.
- nuoren ajokorttiarvioinnissa arvioidaan kypsyyttä ja valmiuksia toimia ajoneuvon kuljettajana
- ajokykyisyys kehittyy iän mukana, kuten moni muukin taito tai ominaisuus
- ajokykyä voidaan tarvittaessa arvioida uudelleen muutaman vuoden kuluttua (ohimolohkojen ensin vähän kypsyttyä)

Kiitos!

